

**Comisiwn
Bevan
Commission**

Gwerthoedd a gwerth y trydydd sector:

cydweithio â'r sector statudol i ddarparu
iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru

Mai 2024

Crynodeb Gweithredol

www.bevancommission.org
©Comisiwn Bevan

helplu
helpforce

WcVA
CgGC

CRYNODEB GWEITHREDOL

Ar adeg pan fo angen i'n system gofal iechyd symud o wasanaethau aciwt i wasanaethau atal ac o'r ysbty i'r gymuned, mae angen cyfraniad y trydydd sector yn fwy nag erioed.

Mae Comisiwn Bevan wedi bod yn eiriol dros ofal iechyd darbodus ers degawd bellach¹. Mae ei adroddiad diweddaraf 'Y Sylfeini ar gyfer Model Iechyd a Gofal y Dyfodol yng Nghymru'² yn mynegi o'r newydd yr egwyddorion a'r sbardunau allweddol sy'n dangos y ffordd at y gofal iechyd cynaliadwy, teg ac integredig sydd ei angen arnom yng Nghymru. Mae hyn yn seiliedig ar sgysiau parhaus gyda'r cyhoedd³ sy'n datgelu awydd cryf am newid radical, gan gynnwys mwy o bwyslais ar atal ac ymyrraeth gynnar.

Mae mudiadau'r trydydd sector wedi cyfrannu at ganlyniadau iechyd a gofal cymdeithasol cadarnhaol erioed, yn rhinwedd eu hymrwymiad i 'fudd cyhoeddus'. Mae rhai ohonynt wedi bod yn mynd ati i ddiwallu anghenion iechyd a gofal ers cyn i'n gwladwriaeth les ddod i fodolaeth (mae blogiad 'Beth fyddai'r Arglwydd Beveridge yn ei ddweud' yn edrych yn ôl ar gyfraniad y sector dros 75 mlynedd). Ers 1948, mae perthnasau gwahanol gyda gwasanaethau statudol wedi esblygu: mewn rhai achosion yn cymryd yr awenau (fel mewn gofal hosbis a rhai gwasanaethau achub mewn argyfwng), ac mewn achosion eraill yn darparu gwasanaethau sy'n cael eu comisiynu neu'n gweithio mewn partneriaeth uniongyrchol â phartneriaid iechyd neu ofal cymdeithasol statudol. Mae llawer mwy'n gweithredu'n eithaf annibynnol, ond eto'n gweithio tuag at yr un nodau cyffredinol o ran iechyd a llesiant.

1 [Bevancommission.org/cy/prudent-healthcare-the-provisional-principle](https://bevancommission.org/cy/prudent-healthcare-the-provisional-principle) 2014

2 [Bevancommission.org/cy/the-future-foundations-for-the-future-model-of-health-and-care-in-Wales](https://bevancommission.org/cy/the-future-foundations-for-the-future-model-of-health-and-care-in-Wales) 2024

3 [Bevancommission.org/cy/a-conversation-with-the-public-report](https://bevancommission.org/cy/a-conversation-with-the-public-report) 2023

Nod a dull

Bwriad y papur hwn yw bod yn gydymaith i 'Gwerthoedd a gwerth gwirfoddoli – ein hased cudd'⁴ – sy'n archwilio swyddogaeth gwirfoddolwyr o fewn y sector statudol ac o fewn y trydydd sector, yng nghyd-destun iechyd a gofal cymdeithasol. Arweiniodd ein hymchwil at wybodaeth gyfoethog yn seiliedig ar brofiadau amrywiaeth eang o fudiadau (o'r trydydd sector a'r sector statudol). Bydd rhywfaint o'r deunydd hwn yn cael ei gynnwys mewn papur ychwanegol o'r enw 'Pam mae'r trydydd sector yn bwysig i iechyd a llesiant yng Nghymru'.

Rydym eisoes wedi archwilio proffil ystadegol y trydydd sector o ran iechyd a gofal yng Nghymru drwy ddadansoddi ffynonellau data cyhoeddus (mae hyn wedi'i grynhoi mewn [ffeithlun](#)), ac roedd modd i'n hymchwil adeiladu ar y ddealltwriaeth a'r cysylltiadau a grëwyd yn y broses honno.

Pwyslais y papur hwn, felly, yw'r pwyntiau cyswllt rhwng y sector statudol a'r trydydd sector a'r potensial i gael cydweithio mwy effeithiol er mwyn sicrhau canlyniadau iechyd a gofal yng Nghymru.

Cynhaliwyd grwpiau ffocws a chyfweiliadau un-i-un gyda 121 o unigolion. Roedd Cam 1 yn archwilio cyfleoedd a heriau ar gyfer perthnasau trydydd sector/sector statudol, o safbwyntiau gwahanol, gan gynnwys mudiadau statudol, mudiadau'r trydydd sector a mudiadau aelodaeth/seilwaith. Roedd Cam 2 yn archwilio materion sy'n dod i'r amlwg er mwyn canolbwyntio ar dair thema eang: meithrin perthnasau traws-sector, pennu a chyfathrebu gwerth a sicrhau newid trawsnewidiol.

Datblygwyd astudiaethau achos gydag 11 o fudiadau er mwyn gallu cyfleu'r amrywiaeth o gyd-destunau, buddion a heriau a brofwyd. Rydym yn ddiolchgar iawn am gyfraniad pawb a chwaraeodd eu rhan yn y gwaith o lunio'r naratif hwn.

4 [Bevancommission.org/publication-4](https://bevancommission.org/publication-4) 2022

Gwerthoedd a chryfderau'r trydydd sector

Rhai o nodweddion mudiadau'r trydydd sector yw eu bod yn hyblyg, yn wydn, yn annibynnol, bod ganddynt gysylltiadau, y gellir ymddiried ynddynt a'u bod yn cael eu gyrru gan werthoedd. Mae'r papur hwn yn amlygu cyrhaeddiad ehangach y trydydd sector i gymunedau, gan gynnwys at grwpiau ymylol a lleiafrifol a'r rhai sy'n byw gyda chyflyrau cronig penodol. Amlygir hefyd y 'budd ehangach' – darpariaeth sy'n mynd y tu hwnt i'r gofynion statudol neu fanylebau gwasanaeth, sy'n bosibl yn sgil ffynonellau cyllido haelionus neu ffynonellau cyllido eraill, drwy gyfraniadau mewn nwyddau (fel gwirfoddoli) ac sydd, yn gyffredinol, yn canolbwyntio ar lesiant ac ar atal yn fwy nag ar angen aciwt.

Gan gydnabod nad oes gan lawer o'r trydydd sector berthynas ffurfiol â'r sector statudol (er eu bod yn chwarae rhan sylweddol o ran llesiant ac atal), rydym wedi nodi saith ffordd y gall mudiadau'r trydydd sector gyfoethogi a chefnogi gwasanaethau prif ffrwd. Dyma'r saith:

cymorth o'r ysbyty i'r cartref, rhagnodi cymdeithasol, darpariaeth integredig, cydgynhyrchu, arloesi, mynd i'r afael ag anghydraddoldebau, ymyrraeth gynnar.

Dyma'r meysydd lle teimlwn y gall y trydydd sector wneud y cyfraniadau mwyaf sylweddol i ddarpariaeth y sector statudol.

Cydweithio i gael gwell gofal iechyd – argymhellion

Archwilir materion ac atebion posibl o dan bedwar pennawd, sy'n themâu clir ar gyfer newid:

- Cydweithio a chydweithredu
- Cynrychiolaeth a chynllunio
- Cynaliadwy ar gyfer y dyfodol
- Cydnabod, dysgu ac arloesi

Argymhellion cloi

I gloi, rydym wedi nodi pum argymhelliad cyffredinol. Bydd cynnydd o ran mynd i'r afael â'r rhain yn ein helpu'n sylweddol i sicrhau gwasanaeth iechyd sy'n addas ar gyfer y dyfodol.

- 1 Sicrhau deialog gynnar a chyson rhwng yr holl bartïon perthnasol, er mwyn galluogi atebion cydweithredol, gwasanaethau integredig a sicrhau y gellir defnyddio'r holl asedau ac adnoddau sydd ar gael i sicrhau canlyniadau sy'n flaenoriaeth.
 - 2 Gwneud defnydd o seilwaith presennol y trydydd sector a chryfhau rhwydweithiau presennol.
 - 3 Diogelu a blaenoriaethu buddsoddiad yn y meysydd canlynol. Dyma lle gall y trydydd sector wneud y cyfraniadau mwyaf sylweddol: rhagnodi cymdeithasol; o'r ysbyty i'r cartref; ymyrraeth gynnar; cydgynhyrchu; mynd i'r afael ag anghydraddoldebau; arloesi; darpariaeth integredig.
 - 4 Cadw at [God Ymarfer Llywodraeth Cymru ar gyfer Cyllido'r Trydydd Sector](#).
 - 5 Datblygu dull cenedlaethol, 'system gyfan' o fonitro'r gwasanaethau a ddarperir gan y sector cyhoeddus, y sector preifat a'r trydydd sector yn erbyn blaenoriaethau cyllido a strategol.
-

RHAGYMDRODD

Nod yr ymchwil ar gyfer y papur hwn, a gomisiynwyd gan Gyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru (CGGC) ar y cyd â Chomisiwn Bevan, oedd nodi gwerthoedd a gwerth y trydydd sector yn y gwaith o gefnogi canlyniadau iechyd iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru. Mae'n adeiladu ar waith sydd wedi'i gyhoeddi'n flaenorol (gan gynnwys '[Gwerthoedd a gwerth gwirfoddoli – ein hased cudd](#)'⁵ a ffeithlun yn seiliedig ar ffynonellau data oedd ar gael).

Cydnabyddir bod y trydydd sector yn cefnogi sbectrwm eang o weithgareddau iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru, ond mae'r papur hwn yn canolbwyntio ar y 'pwyntiau cyffwrdd' rhwng y trydydd sector a darpariaeth gwasanaethau statudol ac yn archwilio'r mater drwy lens dyletswyddau'r sector statudol a'r cyfrifoldeb a'r cyfleoedd i gydweithio.

Mae ein cyd-destun presennol yn un o ofynion aruthrol a gwasanaethau anghynladwy. Nod Comisiwn Bevan yw herio, newid a hyrwyddo meddylfryd ac arferion i sicrhau iechyd a gofal cynaliadwy sy'n addas ar gyfer y dyfodol. Ategir hyn gan bedair egwyddor ddarbodus gofal iechyd⁶ – sydd i'w gweld yn Ffigur 1.

Mae'r papur hwn yn cyfrannu at yr alwad honno am feddwl o'r newydd. Mae'n nodi'r ffyrdd amrywiol y mae trydydd sector Cymru yn cefnogi'r gwaith o ddarparu iechyd a gofal cymdeithasol ar hyn o bryd, ac effaith a budd ehangach hollbwysig hyn i ddinasyddion a chymunedau ledled Cymru. Mae'n rhoi sail i'r rhan y gallai'r trydydd sector ei chwarae yn y dyfodol o ran cefnogi iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru, o ystyried yr heriau enbyd y mae pob sector yn eu hwynebu, ac yn nodi cyfleoedd ar gyfer cydweithio traws-sector mwy effeithiol.

5 [Bevancommission.org/publication-4](https://bevancommission.org/publication-4) 2022

6 [Bevancommission.org/cy/a-prudent-approach-to-health-prudent-health-principles](https://bevancommission.org/cy/a-prudent-approach-to-health-prudent-health-principles) 2015

Mae CGGC wedi cael tair blynedd o gyllid gan Lywodraeth Cymru i ddatblygu Prosiect Iechyd a Gofal ar gyfer y trydydd sector. Dros gyfnod o dair blynedd, bydd yn anelu i fod yn effeithiol yn ysgogi perthnasau, gwirfoddoli a chefnogaeth ar draws y system iechyd a gofal er mwyn mynd i'r afael â heriau sy'n flaenoriaeth a gwneud y mwyaf o gyfraniad cydnabyddedig mudiadau'r trydydd sector a gwirfoddolwyr tuag at ganlyniadau iechyd a gofal cymdeithasol.

Ffigur 1 Y pedair egwyddor ddarbodus

Comisiwn Bevan Commission

School of Management,
Swansea University Bay Campus,
Fabian Way, Swansea SA1 8EN

www.bevancommission.org
bevan-commission@swansea.ac.uk
+44 (0)1792 604 630
